

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Földesi cigány családtörténetek

KARACS ZSIGMOND

Földes ma Hajdú-Bihar megyei település. 1876-ban helyezték át Szabolcs vármegyéből¹ az akkor alakult és 1950-ig fennálló Hajdú megyébe. Az egykori Sárrét és a Hortobágy között, a két tájegység természeti jegyeivel ma is találkozhatunk a határában. A 15–16. század társadalmi küzdelmeiben, és az öngazgatás János királytól nyert megerősítésével² curiális helységgé vált, az 1549. évi kamarai összeírásba ebből adódóan már nem vették fel.³ A helység a későbbi időkben is meg tudta őrizni kiváltságait, a 18. századi nemességi vizsgálatok során a lakosok megtartották egyéni nemesi jogait és Szabolcs vármegyével szemben megerősítették a széleskörű közösségi igazgatási és bíraskodási jogait is.⁴ A II. József kori népszámláláskor, 1784/85-ben a település férfi lakosságának 80 %-a rendelkezett nemesi jogokkal.⁵ A nemesi communitas nem engedett bárkit beköltözni, ha mégis, akkor szigorú feltételeket szabtak, „*aki helyünkben törvényüinktől nem függő embert be nem veszünk*” – jelentette ki az előljáróság már 1652-ben.⁶

A földesi nemességre irányuló kutatásaim eredeti célja az volt, hogy a nemesi igazolásokból, összeírásokból és anyakönyvekből feltárjam az 1848/49. évi szabadságharcban részt vett, mintegy százötven földesi nemes famíliájának történetét és összeállítom genealógiai tábláikat. Közöttük bukkant fel Berki Ádám, akinek cigányok voltak a felmenői.⁷ Később a földesi baptisták egyik meghatározó személyiségeként találtam rá Berki Sárára. A baptisták családfáját összeállítva⁸ látható a Berki család beilleszkedési törekvése, amint előbb az adózó lakosság, majd a 19. század közepén már a szegényebb nemesség tagjaival házasodtak. A mai napig Földesen élő Berki család cigány voltáról már nem szól a helyi lakosság emlékezete, erre legfeljebb a hegedűhöz való rendkívüli kötődésükből adódó *muzsikás* ragadványnevük utal. Nevüket nem látjuk a földesi cigány lakosság életének változásáról szóló beszámolóban sem, ami a *Kirekesztéstől a beilleszkedésig* című, 1990-ben megjelent megyei kiadványban olvasható. Ebben, az akkor élő

¹ Varga 1882. 1.

² Herpay 1936. 27–28, 30–31.

³ Herpay 1936. 80, 83.

⁴ Herpay 1936. 47, 62, 66, 74, 95, 103.

⁵ Dányi – Dávid 1960.

⁶ Herpay 1936. 33.

⁷ Karacs 2002a. 168.

⁸ Karacs 1998. 175.

családok név szerinti felsorolása mellett, utalást találunk arra, hogy „községünkben az 1800-as évek elejére tehető az első cigánycsalád betelepítése”.⁹

A cigányok földesi megjelenésének első nyomai az említettnél egy évszázaddal korábbiak. 1706-ban Czigány Pali szerepel egy feljegyzésben, aki nem jelent meg a földesi bíró idézésére.¹⁰ Bizonytalan annak megítélése, hogy azonos lehet-e az 1712-ben paráznaság miatt fővesztésre ítélt Sigo Pállal.¹¹ Barcsai György neve a következő két évben többször szerepel jegyzőkönyvekben, pereskedik, ami letelepedettségre és beilleszkedettségre utal.¹² Nem mondják ugyan cigánynak és mesterségét sem közlik, de valószínű, hogy azonos az 1723-as cigányösszeírásban található Barcsai György cigány kováccsal. A Szabolcs vármegyei cigányok 1723. évi összeírásában¹³ Barcsain kívül még három cigány családfőt találunk: Horvát Miklóst, Horvát Jánost, Disznós Istvánt. Lovakat és sertéseket tartottak, és rendelkeztek gabonával is. Mindez letelepedettségre utal, amit megerősít, hogy kettő közülük kovács (*faber*), kettőnek nincs feltüntetve a mestersége, utóbbiak valószínűleg mezőgazdaságból éltek.¹⁴

Az 1741. évi adóösszeírás végén, az adófizetők között szerepel a cigányok közül Disznós István kovácmester.¹⁵ 1742-ben pedig már hat cigány családfő található az adófizetők sorában.¹⁶ Horváth János, Disznós István (kovács), Barcsai András (kovács), Barcsai Ferenc, Horváth Miklós, Palotai Mihály (kovács, 1 lova van). Vajda György nevét kihúzták az összeírtak közül, vele más forrásban sem találkozhatunk. Barcsai Andrásnak 1 lova volt és 1 tehenet is tartott, ami újabb jele a letelepedettségnek. Az 1746. évi szabolcsi cigányösszeírásban Disznós István már nincs ott, Horváth Miklós valószínűleg már nem élt, Horváth János, Barcsai András és Barcsai Ferenc mellett újonnan megjelenik Farkas Ferenc.¹⁷

Az összeírások adatai 1746-tól vethetők össze, illetve egészíthetők ki református anyakönyvi adatokkal, ami azt is lehetővé teszi, hogy a források gyakori pontatlanságait és következetlenségeit korrigálhassuk, vagy feloldjuk az azonos családnevekből adódó nehézségeket. Az anyakönyvekben nem minden esetben írták be, ha valaki cigány volt, a foglalkozást, jogállapotot, társadalmi állást pedig csak a 19. század elejétől jegyezték be. A régóta Földesen lakóknál rendre nem írták be, hogy cigányok, következetesen feltüntették viszont az újonnan beköltözötteknél, vagy ha más településről való házasságkötését regisztrálták.

Földesen 1749-ben már ott élt az adózó Molnár család, azonban Lászlóval és leányával vérségi kapcsolatot kimutatni nem sikerült. A Barcsaiak eltűntek a faluból.

A lókereskedő Horváth Miklós, aki 1742-ben még ott volt az adózók között, 1712-ben még mint sápi lakos tűnik fel először a földesi magisztrátus protocollumában, peres ügyben. Az ügy részletei nem ismertek, talán ennek folyamányaként telepedett le végle-

⁹ Gaál – Balogh – Sági 1990. 441.

¹⁰ HBML. V. 625/a. 1. köt. 12.

¹¹ HBML. V. 625/a. 1. köt. 67.

¹² HBML. V. 625/a. 1. köt. 24, 25. Kovács 2002. 101. tévesen azonosítja a Barcsai és a Barcsa családot.

¹³ SZSZBML. IV. A. 1. F. 24. N. 135.

¹⁴ SZSZBML. IV. A. 1. F. 24. N. 135.

¹⁵ SZSZBML. IV. A. 1. F. 42. N. 367.

¹⁶ SZSZBML. IV. A. 1. F. 43. N. 624.

¹⁷ SZSZBML. IV. A. 1. F. 47. N. 397.

gesen Földesen.¹⁸ 1719-ben káromkodásért kövel a nyakában kalodába zárták, ekléziát kellett követnie és még 12 pálcát is elszenvadni, azzal a kikötéssel, hogy ha még egyszer hasonló bűnt követ el, „a falubul is ki csapattatik”.

Horváth Ferenc 1787-ben meghalt, családja ezután eltűnt Földesről. 1758 után a cigányösszeírásban sem találjuk őket. Az 1760-as években viszont megjelent a mai napig Földesen élő nem cigány adózó Horváth família.

Disznós Istvánnal először az 1723. évi cigányösszeírásban találkozunk. Utódait a század utolsó évtizedéig találjuk Földesen.¹⁹

Vajda Györggyel csak az 1742. évi cigányösszeírásban találkozunk, abban is áthúzták a nevét, rövid ideig élhetett Földesen.²⁰ Az ugyanezt a nevet viselő nemes családból a százéves kort megelőző Vajda Pál már 1722-ben a faluban lakott, utódai a 19. században is ott éltek.²¹

Palotai Mihályt szintén csak az 1742. évi összeírásban látjuk. Bizonytalan, hogy az a Palotai Mihály akinek 1772. júniusban András nevű gyermeke született, azonos-e vele, vagy a Palotai ragadványnevet viselő nemes Szabó családhoz tartozik.

Egy alkalommal szerepel az 1746. évi cigányösszeírásban Farkas Ferenc.²² Mária leányát 1755. márciusban vette el egy ismeretlen nevű szováti cigány. A földesi birtokos nemes bogdányi Farkas Lászlót 1741-től találjuk a nemesek összeírásában. A napjainkban Földesen élő nem nemesi származású Farkas család a 19. század második felében került a faluba. Ugyancsak ezidőtájt találkozunk a zsidó Farkas családdal is Földesen.

Az anyakönyvek nem csak a családfák összeállításában adnak segítséget, hanem azoknak a cigány családoknak a felfedezésében, megismerésében is, akik talán a szegénységük, vagy más egyelőre nem ismert ok miatt, az elsősorban adózási célból készült cigányösszeírásokban nem találhatók. Ha táblázatba foglaljuk az ismert összeírásokat, kitűnik, hogy a rendszeresen szereplő családok is kimaradhattak egy-egy alkalommal, vagy ha felvették is, de utólag áthúzták a nevüket az összeírásban, amint az 1752. évi conscriptioban előfordul, amit kifejezetten adózási célból állított össze Szabolcs vármegye.²³

Az 1752-es összeírásban Horváth János és Barcsai Ferenc szerepel, Disznós István nevét áthúzták. Az 1754-es cigányösszeírásban²⁴ is felvették mindhármut, valamint Disznós Györgyöt, utóbbi az 1758-as cigányösszeírásból már hiányzik.²⁵ A földesi cigányok ezekben az években is főként a kovácmesterséget folytatták, illetve lovakkal foglalkoztak. Ugyanakkor a gazdasági alkalmazkodás jeleként megjelennek azok a bejegyzések, amelyek arra utalnak, hogy ebből-abból, kezük munkájából tartják el magukat, vagyis megélhetésük érdekében napszámosságot, illetve szolgáltató tevékenységeket vállaltak, Barcsai Ferenc pl. a kéményeket tisztította.

Földesi volt Görbe Mihály, aki 1752-ben kötött házasságot a biharnagybajomi Do-

¹⁸ HBML. V. 625/a. 1. köt. 67., 68., 77.

¹⁹ SZSZBML. IV. A. 1. F. 24. N. 135.

²⁰ SZSZBML. IV. A. 1. F. 43. N. 624.

²¹ Karacs 2002b.

²² SZSZBML. IV. A. 1. F. 47. N. 397.

²³ SZSZBML. IV. A. 1. F. 53. N. 419.

²⁴ SZSZBML. IV. A. 1. F. 55. N. 443.

²⁵ SZSZBML. IV. A. 1. F. 68. N. 2116.

doma Sárával,²⁶ bizonyára felesége lakóhelyére költözött, mert utódait nem találjuk az anyakönyvekben. Rokona, talán testvére Görbe István családjával a faluban élt. Görbe István 1766. november 13-án halt meg. Görbe Istvánnak Mária és István nevű gyermekei születtek. A leány Rátz István Udvarról való (cigánnyal?) lépett házasságra 1776-ban. Istvánnak egy hencidai leány, Abrug Erzsébet lett a felesége 1782-ben. Görbe Mihály-nak Dodoma Sárától négy gyermeke született, Mihály (szül. 1757), János (szül. 1759), Borbála (szül. 1761) és Erzsébet (szül. 1766). Egyéb adataikról annyit tudunk, hogy Borbála 1805-ben halt meg, ő maradt Földesen.

Újabb családot találunk Szabolcs vármegye 1759. évi több társadalmi réteget összefogó összeírásában. Egyszerűen Czigány névvel illették. Az 1756. évi keresztelési anyakönyvből és a későbbi összeírásokból kiderül, hogy a Csatári névre hallgattak.²⁷

Az 1763. évi összeírásban újabb családnevekkel találkozunk. Itt már Csatári néven szerepel a négy évvel korábbról ismert Czigány János. Először tűnik fel Berki Ádám, akinek utódai a mai napig Földesen élnek, feledve cigány elődeiket teljesen asszimilálódtak. Angyal András pedig az anyakönyvben Angyal vagy Nyíri néven fordul elő, csak Nyíriként is találkozunk a családdal. A 18. század végén eltűnnek a faluból. Viszont 1803-tól egy adózó, nem cigány Nyíri család került Földesre. Az 1770-es évek végétől élt a községben az 1780-as évek közepéig családjával a debreceni mészáros Angyal András, ő éppúgy nem volt cigány, mint az 1722-ben Földesen lakó Angyal István.

A földesi előljáróság minden körülmények között igyekezett pártatlan maradni. A cigányokkal szemben sem engedte a nemesek hatalmaskodását, amint az a jegyzőkönyvekből látható.²⁸ 1767-ben pl. határozatban tiltották meg, hogy Czigány János házát Ifj. Bíró István malomépítés miatt lebontathassa.

Gyermeke születésekor Czigány alias Csatári Jánost Csatári Nagy Jánosként írta be az anyakönyvbe az 1759-ben Sáprról Földesre jött Pataki István lelkész. Sápon élt nemes Nagy István népes családjával. A beidegződés a cigány Csatári nevét is megtoldotta. Ez a jelenség ismétlődött 1804–1805-ben Szabó János lelkipásztorkodása idején a halotti anyakönyvben, mivel 1804-ben a sápi Nagy János házasságot kötött Földesen.²⁹

Szabolcs vármegye 1769. augusztus 2-án íratta össze a nádudvari járás cigány lakosságát, a családfők mellett feltüntetve a húsz éven aluli gyermekek számát, melyek a mellékelt családfák adataival egyeznek, ahol a nevüket is megismerjük.

Országos rendelkezés alapján Szabolcs vármegyében is falvanként írták össze 1774-ben a cigány gyermekeket. Ha összevetjük ezt az összeírást az anyakönyvekből szerkesztett leszármazási táblákkal, látjuk, hogy erősítik és kiegészítik egymást. Berki Ádámnak az összeírásba felvett gyermekeit két-két évvel fiatalította az összeírás, Samu nevű fiát itt nem találjuk, az anyakönyvezés korabeli gyakorlata szerint a csecsemőkorban elhunytakat nem jegyezték fel. Zavart okoz viszont, miért maradt ki Berki Péter 1772-ben született Sára leánya, annál is inkább, mert egy következő 1777. évi összeírásban találunk egy ötéves gyermeket név nélkül, 1774-ben szintén Sára nevet kapta a megszületett gyermek, talán az előzőnek tévedésből elírták a nevét, ami később is gyakori jelenség.

²⁶ Házassági 1746–1807.

²⁷ SZSZBML. IV. A. 1. F. 68. N. 2137.

²⁸ HBML. V. 625/a. 1. köt. 92.

²⁹ Herpay 1936. 229.

Csatári István két korábban született fia valószínűleg nem élt az összeírás idején, de hogy az 1772-ben született Rebeka miért maradt ki, ő 1810-ben férjhez ment, tehát 1774-ben élt. Disznós István 1773-ban született István fia pedig nem élhette meg az 1774. évi összeírást.

Az ekkor Földesen élt cigány családok közül, akiket más összeírásokba felvettek, így az Angyal, Horváth és Magyar családoknak is voltak gyermekeik, úgyszintén a conscrip-tiókban egyáltalán nem szereplő, hosszabb időn át helyben lakó Görbe, vagy csak néhány évet Földesen töltő Bere, Boka családok gyermekeinek csak az anyakönyvekben találjuk nyomát.

Az 1781–1784-es években a cigányügy rendezésével kapcsolatban további összeírások készültek a Helytartótanács rendeletére, a családi, vagyoni és jogviszonyokról. Az első három 1781-ből való, ezekben a nevek azonosak. A negyedikén nincs évszám, a nevek nem egyeznek, Berki Jánost Berki Péter váltja fel és Magyar Jánossal bővül a nevek sora. Az anyakönyvekben is csak egyszer találkozunk a névvel 1771-ben, mikor Sára leányát keresztelték. 1756-tól a nemesek között találkozunk Magyar Istvánnal és utódaival. Az 1781–1784. évi összeírásokban csak nevek szerepelnek, hasonlóképpen 1785-ben is, akkor már csak két cigányt írtak össze, Barcsai Ferencet és Berki Istvánt.³⁰

A 18. századi cigányösszeírásoknak 1785-ben vége szakad. Az összeírások és az anyakönyvek összevetéséből látszik, hogy több népes család kimaradt, talán annyira szegények voltak, hogy nem látták értelmét felvenni őket az összeírásba. Az anyakönyveket böngészve egy-két alkalommal előforduló nevekkal találkozunk. A bejegyzésekből nem egyszer kitűnik, hogy az illető hosszabb időt töltött Földesen. 1774-ben halt meg Dodoma György felesége. Bossányi Mihály Bajomba házasodott 1748-ban. 1765-ben a szováti Bere János vette el Barcsai Máriát, 1766-ban penitenciát kellett tartson, mert feleséges ember lévén leányt jegyzett el,³¹ gyermekeit a keresztelési anyakönyvekben találjuk. 1770-ben Dulkács vagy Banya Mihály vette el a Báránról való Károlyi Évát. 1772-ben Nagy Mihály püspökladányi cigány kötött házasságot Dodoma Rebekával. A keresztelési anyakönyv 1766-tól őrzi Bolka János és Ádám gyermekei nevét.

A földesi közigazgatási iratok közt találjuk az adófizető lakosság 1784. évi összeírását, amiben háztartásonként a húsz évet elért gyermekek és atyafiak számát rögzítették. Ebben, minden külön jelölés nélkül a cigány családfelek is megtalálhatók. A település az előző években nehéz időszakon ment át. Szabolcs vármegye több mint félszázada törekedett a falu közigazgatási és bírósági önállóságának a felszámolására. Peres ügyekben az ugyanolyan berendezkedésű szomszédos Sáp volt a fellebbviteli fórum, kölcsönös-ség alapján. Csak a halálos ítéleteket vizsgálta felül Szabolcs vármegye törvényszéke, melyeket rendi különbség nélkül végre is hajtottak Földesen, úgymint a paráznaság és boszorkányság miatt elítélt nemes Vincze Mihálynén, kinek fejét vették és elégették,³² vagy egy cigányon, akit kővel vertek agyon.³³ A vármegye és a falu közötti újabb joghatósági per egészen az uralkodóig minden joghatóságot megmozgatott, végül a pallosjog használata nélkül minden maradt a régiiben és 1779-ben egy községi szabályrendelet

³⁰ SZSZBML. IV. A. 1. F. 35. N. 4., N. 5., N., 14., N. 41., N. 80.

³¹ Paenitentium.

³² Herpay 1936. 150.

³³ Herpay 1936. 110.

megalkotásával végződött.³⁴ A közjavak védelmét a nemes tanács mellett még két ki-rendelt adófizető lakos is szolgálta.

Az említett 1784-es összeírásban a cigányokkal együtt 93 családfő nevét találjuk. Az 1792. évi vármegye által foganatosított nemesi összeírásba külön felvették az anyai vagy feleségi jusson nemesi jószágot bíró parasztok neveit, itt 68 személyt találunk,³⁵ akik közül 55 az 1784. évi conscriptióban is szerepel. Talán az összeolvadás, vagy kényszerű befogadás egyik jeleként mutatkozik, hogy a nyolc cigánnyal együtt 38 családnak nem volt nemesi birtoka. A 19. század elején már parasztbíróvá választhatott az adózó lakosság. 1815-től pedig a 40 tagú nemesi képviselőtestület mellé hat személyt az adófizetők közül is választhattak. A hadnagy és a 12 tagú nemes tanács ülésén pedig a parasztbíró is részt vehetett.³⁶

A földesi nemesi közigazgatásnak az adózó lakosság felé való nyitása ezekben az években a levegőben lógott és közbeszéd tárgya lehetett, hiszen egy 1813. évi eset kapcsán született verses paszkvillusban, a nemes tanács egyik tagja, Bíró Mihály előtt fel-rémlik, hogy a paraszt Babó János netalán a pozícióját is elfoglalhatja: „*Esküti hejemet okupálná Babó.*”³⁷

Az adófizető lakosság 1828. évi országos összeírásában Földesen nem találunk cigá-nyokat, a század elejétől megjelenő zsidókat viszont igen.³⁸ Szabolcs vármegye 1843-ban kötelező tűzbiztosítást rendelt el az adófizető lakosság számára. Nagy István szolgál-bíró utasítására Földesen Gyöngyösi János parasztbíró és választmányi tagjai alaposan felmérték az adózók biztosítandó vagyonát, itt a cigány családfőket is megtaláljuk.³⁹

Ott találjuk a cigányokat Szabolcs vármegye 1846. évi *Közmunkára kötelezettek összeírásában* is. Cz. Balogh István és Berki Mihály házatlan zselléreként 3-3, míg Cz. Balogh József, Berki Ferenc, Berki József és Sz. Rácz András házas zselléreként 6-6 gyalognapot volt köteles közmunkán dolgozni.⁴⁰

Az 1848/49. évi szabadságharc leverése után, a nemességnek az adómentességről való lemondásából az önkényuralom profitált. Az 1852. évi adókimutatásba⁴¹ minden, a legcsekélyebb jövedelemmel rendelkező személyt felvettek. A községházától kiindul-va és ugyanoda visszatérve végigjárták a falut, nem maradtak ki a gazdáknál szolgáló cselédek sem. Cigányok, zsidók, parasztok és nemesek egyaránt felvételre kerültek. Ezen a nyomon számozták meg a falu házait. Ezeket a házszámokat 1853-ban az egy-ház anyakönyveiben már kötelezően beírták.⁴² Az 1852. évi adókimutatásban szereplő ci-gány családfők, zárójelben a házszám: Rácz János (494), Rácz András (495), Balogh József (496), Balogh András (696), Berki Józsefné (983), Berki József (984), Berki Fe-renc (986), Berki András (987), Berki Sámuel (988), Balogh János (1101), Berki Ferenc (1160), Berki Mihály (1204).

³⁴ Herpay 1936. 111–114.

³⁵ SZSZBML. IV. A. 1. F. 9. N. 634.

³⁶ Herpay 1936. 116–117, 118.

³⁷ Tatos 1813.

³⁸ Cathalogus.

³⁹ SZSZBML. IV. A. F. 19. 2. csomó.

⁴⁰ SZSZBML. IV. A. 7/b. 18. köt.

⁴¹ Földes 51/1852.

⁴² Keresztelési 1853–1865.

Az adókönyvben Berki József után 985. sz. alatt Harmati Józsefet vették fel. Berki Sámuel után pedig 989. szám alatt Barcsa Józsefet találjuk. Bizonyára egy fedél alatt éltek.

Az első teleggönyv ellen beadott felszólamlásokat a biztosi felülvizsgálat figyelembe vételével 1857. december 24-ére újból elkészítették a Földes adóközséget magába foglaló *Vallomány vagy teleggönyvet*, a helyben szokásos terület- és űrmértékek alapján. A beltelkeknél az anyakönyvekben már használatos házszámokat is rögzítették. A cigányok tulajdonában hét házat és egy pusztatelket találunk. A teleggönyvi betét száma teljesen eltér a házak számozásától.⁴³ Hihetetlennek tűnt, hogy még az 1970-es években kiadott teleggönyvi kivonaton is *nemestelek* feljegyzés szerepel.

A teleggönyvbe a következő földesi cigányokat vették fel, a név előtt a házszám, utána zárójelben a teleggönyvi betét száma: 79 Rácz János háza (1003), 216 Balogh József Cz. háza (377), 217 Rácz András tapasztó háza (376), 342 Balogh Jánosné Cz. udvara (-), 954 Berki Mihály háza (854), 1230 Berki Józsefné háza (715), 1232 Berki Ferenc id. háza (717), 1233 Berki Sámuel háza (718).

Míg a földesi lakosság túlnyomó részének a házastelek mellett kertje is volt, a cigányok közül senkinek a nevében nem találunk kertet. A Berki, Rácz és Balogh családot befogadta a többségi lakosság, házasságaikkal fokozatosan egybeolvadtak. Az adózó lakosság egy része igyekezett a nemesség közé beházasodni, ezáltal az örökségből is részesedni. A Berki család is elindult az asszimilálódás útján, a 19. század közepére már nem csak az adózókkal, hanem a nemesekkel is összeházasodott. A Rácz és a Balogh család pedig a század végére jutott a rokoni kapcsolatoknak erre a szintjére. Ekkorra már viszont megjelent Földesen a Makula, a századfordulón egy másik Balogh, és utána pedig a Rafael család, őket ma is cigányként tartják számon. 1970-ben más családokkal együtt 69-en éltek Földesen. A Berki, Rácz és a régebbi Balogh család utódait sem a falu lakossága, sem a cigányok nem számították maguk közé valónak. Megvalósult a beolvadás, ami hosszú buktatókkal teli sok évtizedes és eredményes küzdelem, egyik a továbbiakra, a jövőre tekintve biztatóbb lehetőségek állomását jelentette a kirekesztéstől a beilleszkedésig folyó törekvésüknek. Bekerülhettek a földesi társadalom alulról következő csoportjába a *cicuk* közé. A földesi lakosság vegyes eredetű, egzisztenciát kevésbé kialakítani tudó tagjait nevezték *cicunak*, adózókat és nemeseket egyaránt találunk közöttük. Ezt az elnevezést a 18. század végén egy sárréti faluban megtaláljuk.⁴⁴ Földesen a két háború között az Oncsa keretében felépült Újsoron kaptak házat. Fél százada még köztudott volt, kik tartoztak közéjük. A nemesi származást viszont már alig tartották számon, annak ellenére, hogy sok családnál még fellelhetők a régi iratok. Manapság a *cicu* elnevezés már a passzív szókincshez tartozik. Ennek a csoportnak a kialakulási körülményeihez némi támpontot találunk a földesi nemességet jól ismerő Balásházy János két munkájában. „*Egyébiránt, ki konokul marad az osztozás mellett, az elébb-utóbb szaporitandja az annyira szükséges napszamos osztályt.*” – írta Balásházy.⁴⁵

A Berki család három ágát az anyakönyvi adatok által hosszú ideig tudjuk követni, kettőt több mint száz éven át, a harmadik ág utódai napjainkban is Földesen élnek. Berki

⁴³ HBML. VI. 127/y. 7.

⁴⁴ Tóth 1894.

⁴⁵ Balásházy 1857.

Ádámmal együtt több fiatal fiú jött Földesre, akik közül talán nem is mindegyik volt az ő gyermeke, ezeknek, illetve gyermekeiknek nyomát nem tudjuk követni. Az idősebb Sámuelnek a fiát, Mihályt 1796-ban katonaként írták össze.⁴⁶ A gyökeret eresztett három fiú közül Péternek nagyon sok gyermeke volt, lányait a környékbeli cigányok vették el feleségül. Péter fia Tetétlenre nősült, csak Ferenc maradt Földesen, aki Ványi Ráhel vette feleségül. Az Árpádok korában már szereplő Ványiak legszegényebb ágát a módosabb rokonai a nemességigazolálásukban nem szerepeltették, de azért a nemesi összeírásokba felvették őket, ott látjuk 1774-ben az 1791-ben elhunyt Lászlót, Ráhel apját. Ványi Ráhel szomorú sorsra jutott, megvakult és férje elhagyta. A földesi községi iratok között olvasható az alábbi, 1822. február 21-én íródott határozat: „Ezen nyomorúlt és valóságos könyörületességre érdemes világtalan asszony segedelméről, a' Földesi Nemes Tanács és a Nemes Eclésia teygen valamelly Keresztyéni intézetet.” Megengedték neki, hogy a helységben házról-házra járva kéregessen.⁴⁷ Mihály fiuktól való unokájuk Sándor katonaként nősült, utódairól nincs tudomásom. Berki Ferenc aztán, feltehetően Ványi Ráhel halála után újból házasságot kötött az adózó Sarkadi Péter özvegyével a legnépesebb és emiatt igen megosztzott földesi nemes családból való Domokos Rebekával, kinek a halálát követően a legősibb helyi családból való nemes Földesi György idős menyecske lányával, Klárával lépett házasságra.

A Berki család másik ágán Józsefnek négy gyermeke élte meg a felnőtt kort. A lányok a környékbeli cigány családokba házasodtak, Sámuel pedig a 25 éve Földesen feltűnt Balogh famíliába. József azonban az adózók közé tartozó Szilágyi Sárát vette el. A Szilágyi család 1718-ban tűnik fel Földesen, 1770-ig a nemesek közé tartoztak, ekkor a váncsodi rokonok nem adták át a nemesi igazoláshoz szükséges iratokat. 1792-ben a nemesi jószágot bíró parasztok között találjuk a családot. Berki József leányai az adózó Aranyfiúkhöz mentek férjhez, akik nagy költőnk Arany János bővebb rokonságához tartoztak, életrajzából ismert, mint fosztották meg famíliáját a nemességtől. Az ifjabb Berki József a Bihartordán élő szegény nemes Harmati Zsófiával kötött házasságot, gyermekeinél úgy tűnik, megszakad a család folytonossága. Berki Sámuel két lánya közül Zsuzsanna a cigány Rácz János felesége lett. Az idősebb leányfejjel gyermeket szülő Erzsébet pedig a tetétleni szegény nemes Barcsa József házastársa, gyermekük József Berki néven maradt ugyan, de az ő gyermekeiben megszakad a családfa.

A Berki család harmadik ágát András napjainkig terjedő utódai alkotják. Berki András a nála hat évvel idősebb nemes Jenei Rebekát vette feleségül. Nincs nyoma az anyakönyvben, hogy leányanya lett volna, a penitenciát tartottak jegyzőkönyvében sem szerepelt, úgy tűnik nem akart vénlány maradni. Mihály testvérenek utódait felesége után Rásó Jeneinek hívják. Özvegy Rásónét a Disznós családfán találjuk. Rásó György 1724-ben gyilkosságba keveredett Földesen, míg a Nádudvaron élő nemes Rásó család tagjai között főszolgabíró, sőt alispánt is találunk. Berki András két lánya a szomszéd falubeli cigányokhoz ment férjhez. Ferenc fia néhai Tóth János leányát, Máriát vette feleségül, akinek jogállapotát adataim elégtelensége miatt nem tudom eldönteni, talán adózó. Ferencnek egy fia és három lánya ért felnőtt kort. A fiú, András honvéd a szabadság-

⁴⁶ SZSZBML. IV. A. 1. F. 2. N. 321.

⁴⁷ HBML. V. 625/a. 3.

harcban, nevére rábukkanunk a Szabolcs vármegyei újoncozási iratokban. Az állítási lajstromban a második kivetésben ott van a 24 éves Berki András.⁴⁸ 1849 végén eltiltották, Berki András így csak két év múltán vehette el nemes Kemecei Zsófiát. A Kemecei famíliának 1833-ban harminc tagját vették fel a nemesi összeírásba. Berki Ferenc lányai közül Zsuzsanna nemes Medgyesi Lajos felesége, az elődje Medgyes Pál I. Rákóczi György és Lorántffy Zsuzsanna udvari papja, a sárospataki anabaptisták istápolója. A másik lány Berki Mária nemes Györfi Lajos neje. A harmadik lányt az adózó Balogh István vette el, az ő fiuk volt Balogh Lajos a magyar baptisták meghatározó egyénisége, vezetője, egyházi szakíró. A baptisták családfájából a Berkiekre épülő rokonsági rendszer tárul elénk. A három Berki lány és a családjuk tagjai alkották a földesi gyülekezet törzsét, és innen indult az említett Balogh Lajos, a két első magyar baptista lelkész egyike, aki Hamburgban tanult. A volt honvéd Berki András nem lett a gyülekezet tagja, az ő utódai ma is Földesen élnek, zenéjükkel a közelmúltig meghatározó személyiségei voltak a helyi bálókknak, lakodalmaknak. A Berkiek beolvadási törekvése az 1840-es évektől visszafordíthatatlanná vált, a század végére befejeződött.

Rácz István elhalt feleségétől született István fiával jött Udvariból Földesre, és vette el a már negyedszázada ott élő Görbe családból Máriát. József nevű fiúk a 19. század elején a már végleg Földesen megtelepedett cigány Balog családból való Katalinnal kötött házasságot, Sára leányuk több gyermek szülése után ment férjhez az 1848 előtt nemes Katona Andrásához. Az idősebb fiú István és a fia András a cigány Csatári családból házasodott, ezt az Andrást 1843-ban Sz. betűvel jelölték (nagyanyja Szabó). Ahol ő és a szintén cigány Balogh József lakott, utánuk neveztek Cigány (ma Kinizsi) utcának. Rácz András lánya Mária előbb a nemes B. Bíró Józsefhez (anya is Bíró), majd megözvegyülve nemes Geszti Józsefhez ment férjhez, akinek az őse Geszti Ferenc erdélyi főgenerális volt. Rácz András lánytestvére, Zsuzsanna fia Rácz János Berki Zsuzsanna férje, az ő fiuk József az 1848-ig nemes Karacs családból való Juliannát vette el, két fiuk a Katona családba nősült. A 19. század végére a Rácz család is asszimilálódott.

Balogh Sámuel a Csatári családba házasodott, és úgy tűnik, Túrkevére költözött, gyermekei nem Földesen születtek. Megözvegyülve, újból Földesen elvette első neje unokatestvérét, Mihály fia pedig az ifjabb testvérét, aki majd megözvegyülve Püspökibe nősült, odaköltözve gyermekeit is magával vitte. Sámuel első házasságából való lányai közül kettő Berki Sámuel és Rácz József, földesi cigányfiúkhöz mentek férjhez, a harmadikat Szovátra vitték. Balogh Sámuel második házasságából három fiú érte meg a felnőtt kort. József kovács volt, 1830-ban hozhatta Földesre feleségét, a telekkönyvben neve mellett Cs. a Csatári név rövidítése, neki négy gyermeke kötött házasságot. Zsófiát nemes Gál Imre vette el, Eszter a szováti Fekete Bálint felesége lett. István a Dancsházáról Földesre került nemes Végh családból nősült, majd megözvegyülve az adózó Bíró Zsuzsannát vette el. András Berettyóújfaluból hozta a feleségét, gyermekei régi földesi családokból házasodtak a 20. század elején. Balogh Sámuel János fia nemes Cs. Nagy István Erzsébet leányát vette el, nekik egy leányuk született, Ágnes, akit a Kércsről beköltözött Gersenyi István vett el. Balogh Sámuel András fia pedig Tordáról hozta Kiss Erzsébetet feleségül. Zsuzsanna lányukat Magyar József vitte Szentmártonba, József pedig nemes Boldogh Máriát vette el, az ő Julianna lányukat nemes Ványi József vette el.

⁴⁸ SZSZBML. IV. B. 103. 3. doboz. 15/a.

János fiuk pedig Nagyrábérről hozta Pesti Erzsébetet, az ő József fiuknak Bunya Eszter lett a felesége.

A földesi cigány családok történetének fentebb bemutatott integrációs és asszimilációs folyamatairól, valamint annak a település társadalmi változásaival való összefüggéseiről az 1977-ben készült *Változás a cigány lakosság életében Földesen* című tanulmány szerzőinek nem volt tudomása. A mai földesi cigányság törzsét alkotó Makula, Rafael és Balogh családok közül Makula Péter gyermeke, Gusztáv 1868-ban született Földesen, a többiek még később kerültek a faluba. Az ő történetük külön tanulmány tárgya lehet.

Irodalomjegyzék

Baán Kálmán. 1942. A Földesi Nagy Család története és leszármazása. *Magyar Családtörténeti Szemle* 1942/9.

Balásházy János. 1857. *A tagosztályban való zavarnak tisztába hozataláról*. Pest.

Dányi Dezső – Dávid Zoltán. 1960. *Az első magyarországi népszámlálás (1785–87)*. Budapest.

Földes 51/1852ik évi adókezelés. Kézirat.

Gaál Zsigmond – Balogh Jánosné – Sági Albert. 1990. Változás a cigány lakosság életében Földesen. In Gyergyói Sándor, szerk. *Kirekesztéstől a beilleszkedésig II*. Debrecen.

Herpay Gábor. 1936. *Földes község története*. Debrecen.

Kandra Kabos. 1898. *A Váradi Regestrum*. Budapest.

Kammerer Ernő. 1886. *Magyarországi török kincstári defterek I*. Budapest.

Karacs Zsigmond. 1998. A baptisták útja. In Körmendi Lajos, szerk. *Karcagi Kalendárium*. Karcag.

Karacs Zsigmond. 2002a. Kiváltságolt közösség a forradalomban. In Veliky 2002.

Karacs Zsigmond 2002b. A földesi családok rövid története. In Veliky 2002.

Kováts Zoltán. 2002. A népességfejlődés. In Veliky 2002.

Módy Gyula. 2002. Korai birtoklás és társadalomtörténet. In Veliky 2002.

Nagy Károly. 1939. *A Tiszántúli Református Egyházkerület története*. Debrecen.

A Tatos György vendégeinek Mars nótája. 1813. Kézirat.

Tóth Sámuel. 1894. *Adalékok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület történetéhez*. Debrecen.

Varga Geiza. 1882. *Hajdúmegye leírása*. Debrecen.

Veliky János, szerk. 2002. *Földes története I. Földes*.

Levéltárak és levéltári források rövidítései

FRELH: Földesi Református Egyház Lelkészi Hivatala

HBML: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár

MOL: Magyar Országos Levéltár

SZSZBML: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltára

Házassági 1746–1807: Házassági anyakönyv 1746–1807. FRELH.

Keresztelési 1853–1865: Keresztelési anyakönyv 1853–1865. FRELH.

Paenitentium: Series Publicae Paenitentium. Házassági anyakönyv 1746–1807. FRELH.

Catalogus: Catalogus Nobilium Nro. 30. A 75. Kancelláriai Levéltár. MOL.

Roma Families of Földes (abstract)

This essay seeks to give an overview of the early history of Roma families in Földes (today county Hajdú-Bihar). The first documents attesting the presence of Roma persons date back as early as 1706. Conscriptions of Roma families indicate that in the first half of the 18th century several families had been settled in the county (before 1876, Földes belonged to county Szabolcs). From 1746, data of the conscriptions can be complemented and sometimes even emended on the basis of the register of the Reformed Church, tax lists, and other documents.

A survey of the documents allows for the reconstruction of several Roma family trees and gives some insight as to the relationship of the Roma and the authorities. By the end of the 19th century, the families Berki, Rácz and Balogh have gradually assimilated and merged into the group of the co-called *cicu*, which included nobles as well as tax-paying people living at a low standard. Members of the family Berki appear in documents related to the noble families of Földes as well as to the local Baptist community.

The appendices include family trees of the earlier Roma families of Földes, data from conscriptions of Roma, and a table summarising the presence of particular families in the conscriptions between 1723 and 1785.

I. melléklet. Genealógiai táblák

A Barcsai család leszármazási táblája⁴⁹

György 1707, 1708 1723			
András 1742, 1746 † 1747. IV. 23.			
András ↓	Ferenc 1720–1794. XII. 2. felesége 1725–1788. VIII. 4.		Sára 1734–1808. X. 30. Férje Csatári István 1736–1802. I. 25.
András 1756. I. 5.–	Mária férje Bere János, Szovát, hk. 1765. I. 30.	Sára 1750. XI. 25.–	György sz. 1764. VII. 4. hk. Molnár Máriával 1788. XI. 2.
		András 1789. X. 12.–	István 1792. VI. 26.–

⁴⁹ Felhívjuk a figyelmet, hogy a genealógiai adatok több ponton is bizonytalanok. A szerző maga mondja, hogy az 1707-ben és 1708-ban szereplő Barcsai György cigány voltára semmi nem utal, mégis azonosnak veszi az 1723-ban felbukkanó cigánnyal, de ez az azonosság nem bizonyos! Közvetlen bizonyíték arra sincs, hogy az 1723-ban szereplő Barcsai György cigánynak az 1742-ben és 1746-ban szereplő Barcsai András cigány a fia volt. (Szerk.)

A Horváth család leszármazási táblája⁵⁰

Miklós				
1712, 1719,				
1723, 1742				

János				
1723, 1742, 1746,				
1752, 1754, 1758				
megh. 1758. XI. 7.				
felesége				
† 1758. VI. 6.				

Ferenc	Sára	Erzsébet	Katalin	leány
1740–1787. IV. 10.	férje	sz. 1751.	sz. 1753.	
felesége Daróczi Sára	Daróczi	VIII. 15.	VII. 12.	
hk. 1763. II. 2.	Mihály,			
	Szeghalom			
-----				-----
1764–1785 között 11				Ádám
gyerek: Katalin, Sára,				
Ferenc, Judit, István,				
István, Mária, Mária,				
Mihály, Rebeka, Erzsébet				

A Disznós család leszármazási táblája⁵¹

István		
1723, 1741, 1742		
felesége az öreg Disznósné, † 1752. II. 11.		

István	György	Mihály
1752, 1754, 1758,	1754	hk. 1752
1759, 1761, 1763, 1769	két feleség	Váradról
† 1773. X. 18.	Rásóné (1750) és	hozott
felesége öreg Disznósné	Paczi Andrásné	feleséget
† 1767. XII. 8.	Ujfaluból (1752)	

István	leány	
1774, 1781	† 1746. V. 22.	
felesége Szoboszlai Rebeka		
hk. 1767. II. 25.		

1768–1787 között 7 gyerek:		
Mária, György, István, Sára,		
Erzsébet, Mihály, András		

⁵⁰ A Horváth család genealógiájában is bizonytalan a személyek azonosítása. Az 1712-ben és 1719-ben szereplő személy (nem mondják cigánynak) és az 1723-as cigányösszeírásban szereplő Horváth Miklós közvetlen azonossága nem bizonyítható! Az 1723-ban szereplő Horváth Miklós és az 1742-ben szereplő Horváth Miklós azonossága is kétséges Horváth Miklós cigány 1723 és 1742 között máshol nincs. Az 1723-ban egyszerre szereplő Horváth Miklós és János esetében pedig nem biztos, hogy apa és fia! Hasonlóan bizonytalanok Horváth János adatai is. (Szerk.)

⁵¹ A személyek közötti azonosíthatóság és a közöttük levő kapcsolat itt is bizonytalan. Nincs pl. közvetlen adat arra, hogy az 1723-ban szereplő Disznós István azonosnak vehető a 20 évvel később szereplővel. Az 1752-ben meghalt asszonyról sem bizonyos, hogy valóban a felesége volt. (Szerk.)

Az Angyal vagy Nyíri család leszármazási táblája

	Angyal v. Nyíri András 1725–1782			Nyíri István
	Nyíri v. Angyal István Rác Rebeka Rábé hk. 1768		Nyíri Ádám	Sára 1756. X. 4.–
Sára 1768. XII. 20.– Angyal cigány unokája	István sz. 1784	István sz. 1786	András sz. 1763	Ádám Baris Sára, Báránd, hk. 1786
				Sára 1787. IX. 10.–

A Csatári család leszármazási táblája

	János 1759, 1763, 1769				
István 1736–1802 Barcsai Sára 1734–1808	Erzsébet Palotai András szováti cigány	Mihály Daróczi Sára, Bályog	János Seres Borbála Újváros	András sz. 1756 Gyulai Erzsébet, Báránd György sz. 1778	Sámuel sz. 1769
		1766–1770 között három gyermek: Ferenc, Erzsébet, Mihály			
folyt. ↓			folyt. ↓		

A Csatári család leszármazási táblája (folytatás)

Csatári István Barcsai Sára									
János sz. 1763	Ádám sz. 1768	Katalin sz. 1769	Rebeka sz. 1772	Erzsébet 1774–1799	István 1777–1798	Mária 1778–1805	Sára sz. 1780	Sára sz. 1784	András 1789–1809
		Balogh Sámuel, Hódmezővásárhely hk. 1785	Bódi György, Nádudvar hk. ⁵² 1810	Boros Ferenc				Boros János, Derecske hk. 1802	

A Csatári család leszármazási táblája (folytatás)

Csatári János Seres Borbála											
Rebeka 1771– 1821	Fiú 1774– 1785	Erzsébet Balog Sámuel, Túrkeve hk. 1803	Katalin sz. 1779	Katalin sz. 1781	Ferenc sz. 1783	Ferenc sz. 1784	Mária 1785– 1809	András 1787– 1809	Zsuzsanna 1791– 1858	Ferenc 1794– 1797	Anna 1797– 1804
Rácz István 1766– 1833 hk. 1792							Balog Mihály hk. 1806		Máté Sámuel, Bajom hk. 1824		
			???						Mária sz. 1811		
			Julianna 1804–1849						Rátz András hk. 1830		
			Pékó Horváth László, Nádudvar hk. 1834								

⁵² Több cigány nő is feltűnően idős korban lépett házasságra. További kutatások során dönthető el, hogy az első házasságukra vonatkozó adathiányról van-e szó, vagy valamely okból nehezen tudtak férjhez menni. (Szerk.)

A Berki család leszármazási táblája

Berki Ádám 1719–1795 – Berki Ádámné 1722–1775

Péter 1746–1810	József 1749–1815	János	Sámuel	István Baris	Krisztina Berki	András 1762– 1822	Ádám 1764– 1790	Samu 1766–	Erzsébet Szoboszlai Ferenc hk. 1792
Seres Anna, Újváros hk. 1770	Vári Erzsébet, Kaba hk. 1773			Borbála, Báránd	József, Kaba hk. 1776	Jenei Rebeka 1756–1834			
folyt. ↓	folyt. ↓	András sz. 1774	Mihály sz. 1776	György sz. 1785		folyt. ↓			

A Berki család leszármazási táblája (folytatás)

Berki Péter – Seres Anna

Rebeka 1770–	Sára? 1772–	Sára 1774–	Péter 1776–	Mária 1779–	Erzsébet 1781–	Anna 1783–	András 1785–	Anna 1788–	Ferenc 1790–	Zsuzsanna 1792–
		Vajas József katona, kabei cigány, hk. 1804	Takács Rebeka, Tététlen, hk. 1802	1840 Bere Mihály hk. 1800	Szava Ferenc, Szoboszló, hk. 1799		1794	1853 Dima Gergely, hk. 1805	Vályi Ráhel 1790–, hk. 1808 Domokos Rebeka, özv., 1808–1848, hk. 1837 Földesi Klára 1803–, hk. 1849 folyt. ↓	

A Berki család leszármazási táblája (folytatás)

Berki Ferenc – Ványi Ráhel, Domokos Rebeka

Julianna 1809–	Mihály 1810–1872 (koldusként halt meg) Békési v. Jakab Rebeka, Újfalu hk. 1830 folyt. ↓	Erzsébet 1812–	Rebeka 1815–	Ferenc 1817– 1818 nyolc hónapot élt	Ferenc 1818–	Zsuzsanna 1823–	Sára 1844 három hetet élt	Rebeka 1845 két napot élt	Rebeka 1846 négy napot élt
Rebeka 1838–	Mihály 1840–	Sándor 1843– Hódos Julianna 1841– hk. 1867	Ferenc 1846– (koldus)	Rebeka 1848 három hetet élt					

A Berki család leszármazási táblája (folytatás)

Berki József – Vári Erzsébet

Sára 1779– Miklós Mihály, Szoboszló hk. 1807	Mária 1781– Bódi Mihály, Kaba hk. 1801	Sámuel 1784–1763 Balog Sára 1790–1852, hk. 1810 folyt. ↓	Borbála 1786– 1787 11 hónapot élt	Borbála 1788– 1790	Rebeka 1793 fél évet élt	József 1793– Szilágyi Sára 1801–1863 Heves, hk. 1826 folyt. ↓	András 1796– 1798
---	---	---	--	--------------------------	--------------------------------------	--	-------------------------

A Berki család leszármazási táblája (folytatás)

Berki Sámuel – Balog Sára					
Mihály	Sámuel	Sára	Mária	Erzsébet	Zsuzsana
1811– 1815	1813 egy hetet élt	1815–	1817–	1820– 1879 Barcsa József Tetőtlen hk. 1850 folyt.	1823– 1875 Rác János 1825– 1880 hk. 1850
↓					
József 1844– Tóth Ágnes 1850–1869 (hk. 1868) Jenei Erzsébet 1847–1873 (hk. 1870) Gál Julianna 1852– (hk. 1874) folyt.					
↓					
József	Erzsébet	Eszter	Imre	Imre	Ágnes
1869 egy napot élt	1872–	1875–	1879 nyolc hetet élt	1881–	sz. 1887 Jámbor Lajos hk. 1907

A Berki család leszármazási táblája (folytatás)

Berki József – Szilágyi Sára					
József	Zsuzsanna	József	Gábor	Sámuel	Sára
1826–	1826– 1870 Aranyi Imre 1828– hk. 1851	1828– 1887 Harmati Zsófia 1830– 1892 hk. 1851 folyt.	1831– 1832 hét hónapot élt	1833– 1834 három hónapot élt	1835– Aranyi István 1830–1873, hk. 1854 Szabó László 1840– hk. 1874
↓					
	Zsófia	Eszter	László		
	1851– Gonda János 1848– 1877 hk. ??? Szilágyi László 1837– hk. 1878	1855– 1940 Pálfi Sándor 1845– 1904 hk. 1870	1857– 1923		

A Berki család leszármazási táblája (folytatás)

Berki András – Jenei Rebeka

Zsuzsanna 1785–	János 1787–	Ferenc 1789–	Erzsébet 1792–	András 1795–	Rebeka 1796–	András 1799–	
Bozsányi Ferenc Derecske hk. 1816		(földműves) Tóth Mária 1798– 1873 hk. 1819 folyt. ↓	Károlyi István Tetétlen hk. 1822	öt napot élt		1812	
Zsuzsanna 1819–	Mária 1822–	András 1824–	Julianna 1828–	Sára 1831–			
Medgyesi Lajos (földműves) 1814– 1856 hk. 1840	Györfi Lajos 1824– hk. 1844	(földműves) Kemecsei Zsófia 1831– hk. 1852 folyt. ↓	1829	Balog István Tetétlen 1818– hk. 1853			
András 1853 nyolc napot élt	Ágnes 1856– 1889 Bene Imre 1856– hk. 1880	Imre 1858– Kiss Zsófia 1863– hk. 1885 folyt. ↓	leány 1861 halva született	Lajos 1867– 1906 (zenész) Szabó Mária Rábé hk. 1892 Müller Zsuzsanna 1878– hk. 1906 folyt. ↓	Julianna 1870– 1873		
Imre 1886– 1887	Julianna 1889–	Gábor 1890– 1894	Imre 1892 három hetet élt	Antal 1894– 1914 I. vh. hősi halál	Zsigmond 1896– (zenész) Horváth Lídia 1899– hk. 1920	Róza 1893–	Mária 1902– Lakatos József Mocsolya 1898– hk. 1918

1943-ban készült fotó földesi cigányzenészekről. A képen balról jobbra: Berki Zsigmond, Asztalos Imre, Berki Albert, Kemecesei László

A Rácز család leszármazási táblája

Rácз István (Uvari 1739–Földes 1819) – Görbe Mária (1752–1794), hk. 1776

István	Mária	József	Mihály	Sára	János	András	Katalin
1767–	1778	1780–	1782–	1786–	1789	1792–	1798–
1833		1836			öt	1794	Horváth
Csatári		Balog			hónapot		György,
Rebeka		Katalin			élt		Szovát
1771–		hk. 1817					hk. 1819
1821							
hk. 1792							
folyt.		folyt.					
↓		↓					

A Rác család leszármazási táblája (folytatás)

Rác István – Csatári Rebeka								
Zsuzsanna 1792–1850 (halál oka kihűlés) folyt. ↓	Ferenc 1795– 1802	András 1799–	György 1801–	Sára 1803– Kiss András Szovát hk. 1822	András 1806 nyolc hónapot élt	Erzsébet 1807– 1808	András 1810–1872 Csatári Mária 1811– hk. 1830 folyt. ↓	István 1817– 1823
Erzsébet 1818–1820 (apa Kiss István szováti nőtlen ifjú)	Erzsébet 1822– hét hónapot élt	János 1825–1880 Berki Zsuzsanna 1823–1875 hk. 1850 folyt. ↓	Erzsébet 1829– 1851			Julianna 1832– 1842	Ágnes 1835– 1842	Mária 1838–1882 B. Bíró József 1830–1870 hk. 1854 Geszti József 1838– hk. 1873
	Erzsébet 1856– Kecskés József (özv.) hk. 1885 folyt. ↓	Julianna 1860–	József 1863– Karacs Julianna 1865– hk. 1886 folyt. ↓					
	Gábor 1884–1885		Gábor 1887–	Pál 1891–1894	József 1894– Katona Eszter 1895– hk. 1919	Pál 1897– Katona Rózsa 1897– hk. 1919		

A Rác család leszármazási táblája (folytatás)

Rác József – Balog Katalin			
Julianna 1817–	Klára 1820–	Sámuel 1822–	Erzsébet 1826–
			Sára 1830–1875 Katona András 1842– hk. 1868 folyt. ↓
		Zsuzsanna 1857–	Julianna 1860– Katona József 1870– hk. 1895 folyt. ↓
		Imre	Zsófia leány
			Zsuzsanna 1860 hét napot élt
			Zsófia 1865–1867

A Balogh család leszármazási táblája (folytatás)

Balogh József – Horváth Erzsébet

Rebeka –1832	Erzsébet 1832– 1833	Erzsébet 1834 két hónapot élt	József 1835–	Sándor 1837– 1838	Sándor 1839– 1840	Zsófia 1841– Gál Imre 1839– hk. 1873	Sándor 1842. dec.– 1843. jan.	Ágnes 1845 tíz napot élt	Eszter 1845– Fekete Bálint, Szovát hk. 1878	István 1848– 1924 Végh Julianna 1856– 1891 hk. 1879 Bíró Zsuzsanna 1862– hk. 1894 folyt. ↓	András 1851– Szabó Zsófia, Újfalu hk. 1879	
						Zsigmond 1880–	István 1882– 1891	Teréz 1883–	József 1886–	Antal 1888– 1889	Lajos 1891 öt napot élt	folyt. ↓
									Róza 1883– Kiss János 1890– hk. 1913	Albert 1885– Szöllősi Anna 1891– hk. 1912	Sándor 1889– Tóth Erzsébet 1893– hk. 1913	

A Balogh család leszármazási táblája (folytatás)

Balogh András – Kiss Erzsébet

Zsuzsanna 1831–	Sámuel 1833–	József 1837– Boldogh Mária 1834– hk. 1861 folyt. ↓	Zsuzsanna 1843– Magyar József, Szentmárton 1836–
	János 1861– Parti Erzsébet 1864– hk. 1887 folyt. ↓	Julianna 1868– Ványi József 1862– hk. 1889	
Sándor 1888– 1890	János 1890– 1896	István 1899– 1911	József 1894– Bunya Eszter 1897– hk. ???

A földesi baptisták

						Berki András (1762–1822) –	
						Berki Ferenc (1789–1834) –	
Berki Zsuzsanna 1819–				Berki Mária			
Medgyesi Lajos 1814–1856				1822–1869			
				Györffi Lajos			
				1824–			
↓				↓			
Medgyesi Julianna 1842– Bíró József 1841– hk. 1865	Fodré Zsu- zsanna 1848– Püs- pöki	Medgyesi Lajos 1843– 1886 Nyíró Lajos 1849– hk. 1877	Medgyesi Sára 1848– Pásztor Lajos 1849– hk. 1874	Medgyesi Zsuzsanna 1850– Gyarmati Lajos 1853– hk. 1876	Medgyesi Erzsébet 1852– Török Antal 1860– Nagyrábé hk. 1882	Györffi Klára 1847– Sápi János 1846– hk. 1867	Györffi Ágnes 1851– Bíró Lajos 1849– hk. 1873

↓			↓	
Bíró Zsófia 1868– Hajdú Lajos 1864– Gyoma	Bíró István 1874– Szabó Lujza 1875– Vajda	Bíró László 1876– Darabont Mária 1881– N.várad	Györffi József 1878– Kádár Lídia 1880–	

Bíró József (1841–) testvére: Bíró
Zsuzsanna (1843–) Kemecsei József,
majd Oláh László felesége

Ványi Imre (1864–) anyja:
Szabó Ágnes (1840–) és testvére:
Szabó Lajos Derecskén

leszármazási táblája

– Jenei Rebeka (1756–1834), hk. 1784

– Tóth Mária (1798–1873), hk. 1819

Berki András
1824–1873
48-as honvéd
Kemecsei Zsófia
1831–

Berki Sára 1831–
Balog István 1818–

↓

Balogh Sára 1855– Nagy Mihály 1864– Szalonta hk. 1889	Balogh Sándor 1859–	Balogh Zsófia 1861– Ványi Imre 1864– hk. 1886	Balogh Lajos 1863–1919 Szücs Klára 1874– H.böszörmény hk. 1894 H.böszörmény	Balogh Márton 1867– 1912 Balogh Mária 1876– Szalonta hk. 1898 Karcag	Balogh Ágnes 1871– 1890
--	---------------------------	---	---	---	----------------------------------

↓

Ványi Antal 1892– 1944 Márkus Mária	Ványi Eszter 1887– Sallay László	Balogh Lajos 1899– H.bösz- örmény	Balogh Elek 1900– H.bösz- örmény	Balogh Márton 1899 Karcag
--	--	---	--	------------------------------------

Medgyesi Zsuzsa (1844–) Szabó Gáspárné
és testvére a feleségével: Medgyesi
László (1847–) Medgyesiné Ágnes (1853–)

Balogh Ágnes (1862–)

II. melléklet. A földesi cigányok adatai az összeírásokból

Földesi cigányok az 1761. évi cigányösszeírásban⁵³

Nomina Zingarorum	Equi	Vaccae	Porci	Opifices mediocres
Joannes Czigány	1		1	Fabri ferrarii
Franciscus Barcsai			1	
Stephanus Disznós		1		Caecus

Stephanus Disznós Lumine Oculor privatus nihil habens.

Földesi cigányok az 1763. évi cigányösszeírásban⁵⁴

	Faber ferrarius		Musicus gradus		
	mediocris	infimus	1	2	3
Adam Berki	1				
Joannes Csatári	1				
Andreas Angyal				1	
Franciscus Barcsai			1		
Stephanus Disznós			oculis defectuosus		

Földesi cigányok a nádudvari járás 1769. évi cigányösszeírásában⁵⁵

Nomina personarum	Cujus conditionis	Cujus jurisdictionis	Habet domum	???
Joannes Csatári	faber ferrarius	inquilinus	habet	3
Adamus Berki	faber ferrarius	inquilinus	habet	6
Franciscus Bartsai	faber ferrarius	inquilinus	habet	2
Stephanus Disznós	rusticus	inquilinus	habet	1

A földesi cigány gyermekek 1774. évi összeírása⁵⁶

Nomina parentum	Nomina prolium	Aetas annorum	Masculae	Famellae
Adam Berki	Andreas Berki	10	2	
	Adamus Berki	8		
Petrus Berki	Rebeca	4		1
Stephanus Csatári	Catharina	5		1
Stephanus Disznós	Georgius	3	1	
	Maria	4		1
Franciscus Barcsai	Georgius	7	1	

⁵³ SZSZBML. IV. A. 1. F. 68. N. 2125. Az összeírás címe: *Conscriptio Singarorum ... pro anno 1761 deserviens.*

⁵⁴ SZSZBML. IV. A. 1. F. 68. N. 2170. Címe: *Conscriptio Zingarorum ... pro anno 1763.*

⁵⁵ SZSZBML. IV. A. 1. F. 35. N. 5. Címe: *Connotatio Zingarorum Nadudvariensis.* Az összeírás utolsó rovatában a fejléc olvasata bizonytalan, feltehetően a gyermekek számát adja meg.

⁵⁶ SZSZBML. IV. A. 1. F. 35. N. 67. Címe: *Conscriptio prolium Singarorum.*

Földesi cigányok az 1777. évi cigányösszeírásban⁵⁷

2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
										ad mi- litare	ad domes- ticam
Adam Berki	filium, 18 alium, 15 filiam, 3	educantur in arte fab- rili more incolorum	In domo juxta seriem habitat.	est subin- quilinus	vestitu utili more incolorum	fabrilem artem exercet	sub est judici loci	non vesci- tur	non exercet	fl 3	fl 1, xr 50
Petrus Berki	filiam, 7 alteram, 5 filiam, 3	educantur instar aliorum loci incolorum	Habitat in domo juxta seriem.	est subin- quilinus	vestitu utilique more loci incolorum	arte fabrili vitam sustentat	locali judici sub est	non vesci- tur	non exercet	fl 3	fl 1

⁵⁷ SZSZBML. IV. A. 1. F. 35. N. 21. Címe: *Tabellaris conscriptio intuitu regulationis cingarorum*. Az eredeti összeírás első oszlopa a helység nevét tartalmazza, ezt elhagytuk. Az oszlopok magyarázata: 2. cigány családfő neve, 3. gyermekei neme és életkora (az életkornál az *annorum* szót elhagytuk), 4. a gyermekek neveltetése, 5. a házak sorában laknak-e vagy kunyhóban, putriban, 6. jogállapot, jobbágy, zsellér, házas zsellér, házatlan zsellér, 7. milyen módon öltözködnek, 8. miből tartják el magukat, 9. a helyi bíró alá tartoznak-e vagy vajdához, 10. fogyasztják-e elhullott állatok húsát, 11. kereskednek-e lovakkal, 12. mennyit fizetnek a katonái és a házi pénztárba (állami és helyi adó összege rénes forintban és krajcárban).

Földesi cigányok az 1779. évi cigányösszeírásban⁵⁸

2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	ad mi- litare	ad domes- ticam
Adam Berki	filium 19 1/2 alterum 4 1/2	servus educantur more incolorum	habitat juxta seriem	est inqui- linus	vestitu utili more incolorum	arte fabrili vitam sustentat	sub est judici loci	non vesci- tur	non exercet	fl 3, xr 25	xr 62 1/2	
Petrus Berki	filiam 8 1/2 filio 4 1/2	educantur instar aliorum incolorum	Habitat in domo juxta seriem.	est subin- quilius	vestitu utilique more incolorum	arte fabrili vitam sustentat	locali judici sub est	non vesci- tur	non exercet	fl 1	fl xr 50	

⁵⁸ SZSZBML. IV. A. 1. F. 35. N. 21. Címe: *Conscriptio singlarum*. Az oszlopok ugyanazok, mint az 1777-esnél.

A cigány családfeők Földes 1784. évi összeírásában⁵⁹

	filius	filia	frater	gyermek neve és születési éve
Angyal Ádám	1	–	–	András, 1763
Bartsay Ferenc	1	–	–	György, 1764
Berki Ádám	2	–	–	András, 1762 Ádám, 1764
Berki János	–	–	–	
Berki Péter	–	–	–	
Csatári István	1	–	–	János, 1763
Disznós István	–	–	–	
Horváth Ferenc	–	1	–	

Az 1843. évi népösszeírásban szereplő földesi cigány családfeők⁶⁰

	ház vft	apró épület vft	kerítés vft	őszi vetés köblös	vetés vft	tengeri köblös	vft	összesen vft
Cz. Balogh József	100	20		2	20	2	8	148
Sz. Rácz András	50		10	1	10	2	8	78
Berki Ferenc	200		10	2	20			230
Berki Sámuel	100		5					105
Berki József	25			2	20	2	8	53
Berki Mihály	50							50

⁵⁹ HBML. V. 625/a. 5. csomó 1781–1809. Címe: *Conscriptio Curialis Possessionis Földes de Ao 1784*. Az eredeti összeírásban számokkal jelzett gyermekek nevét és születési évét az anyakönyvekből utólag egészítettük ki.

⁶⁰ SZSZBML. IV. A. 7/b. 18. köt. Vft=váltóforint.

